

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto:

HE 298/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.

Tehyn keskeiset näkemykset hallituksen esitykseen sisältyvistä ehdotuksista:

- Tehy ei kannata 0,7 minimimitoituksen voimaantulon siirtämistä ja lisäporrastamista.
- Palvelujen laadun, asiakasturvallisuuden ja ammattihenkilöiden työssä jaksamisen näkökulmasta on edelleen vahvasti perusteltua, että vanhuspalvelun säädökset 0,7 työntekijän toteutuneesta henkilöstömitoituksesta asiakasta kohden tulevat voimaan kuten on säädetty, eli 1.4.2023.
- Tehy edellyttää, että koulutetun hoitohenkilöstön, kuten lähi- ja sairaanhoitajien, työaika suunnataan vanhuspalvelulain mukaisesti täysimääräisesti välittömään asiakastyöhön.
- Välilliseen asiakastyöhön (ns. tukipalvelutehtävät) tulee rekrytoida erillinen työntekijäresurssi.
- Jokaisessa tehostetun palveluasumisen yksikössä pitää olla saatavilla fysio- ja toimintaterapeuttien palveluja. Fysio- ja toimintaterapeuttien työn tulee kohdistua heidän koulutuksensa ja osaamisensa mukaisesti ikäihmisten toimintakykyä tukevaan kuntoutukseen eikä hoitotyöhön.
- Tehy näkee tärkeänä, että eduskunnan perustuslakivaliokunta arvioisi henkilöstön määrää koskevan sääntelyn voimaantulon siirtämisen mahdolliset vaikutukset ikäihmisten perusoikeuksien toteutumiselle. Viittaamme eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausuntoon Lausuntopalvelussa (4.11.2022) koskien voimaantulosäännöksen muuttamista (VN/27221/2022).
- Tehy ry ei hyväksy sitä, että tulevilla hyvinvointialuilla henkilöstömitoituksen voimaantulon viivästyttämistä käytettäisiin keinona säästää henkilöstökustannuksista.
- Ikäihmisten palvelujen rahoitus on riittämätön. Tehy ry edellyttää, että ikäihmisten palvelujen rahoitus ja laatu nostetaan muiden Pohjoismaiden tasolle.
- Henkilöstön saatavuutta parantavia toimenpiteitä tulee toteuttaa systemaattisesti ja tutkimusnäyttöön perustuen.
- Viranomaisvalvontaan on lisättävä resursseja, jotta hoivakotien valvontaa voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Henkilöstöresurssien lisääminen ja numeerisen vähimmäismitoituksen säätäminen lainsäädännössä todettiin vuonna 2020 välttämättömäksi hoidon laadun ja asiakasturvallisuuden turvaamiseksi (HE sivu 4). Lainsäädäntö nähtiin keskeisenä myös henkilöstön työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen kannalta. Nämä perusteet 0,7 minimimitoitukselle ovat edelleen paikkansapitävä.

Henkilöstömitoituksen viivästyttäminen tulisi vaikuttamaan negatiivisesti ikäihmisten palveluissa tehtävän työn veto- ja pitovoimaan. Ikäihmisten tehostetun palveluasumisen henkilöstö on jo vuosia työskennellyt kovassa työkuormituksessa liian vähäisen henkilöstömäärän vuoksi. Se, että työtään ei ole voinut tehdä riittävän hyvin, on aiheuttanut eettistä kuormittuneisuutta.

Koulutettua hoitohenkilöstöä tarvitaan merkittävä määrä lisää ikäihmisten palveluihin seuraavien vuosien aikana. Henkilöstömitoituksen viivästyttäminen vaikeuttaa tähän haasteeseen vastaamista.

Fysio- ja toimintaterapeuttien toteuttamalla kuntoutuksella on mahdollista tukea ikäihmisten toimintakykyä ja itsenäistä toimintaa. Tämä vähentää hoidon tarvetta ja keventää koulutetun hoitohenkilöstön työtä tehostetussa palveluasumisessa.

Mitä voimme oppia Belgiasta ammattihenkilöiden työvoimapulaan liittyen sekä tuoretta tutkimusnäyttöä henkilöstömitoituksen ja hoidon laadun välisestä yhteydestä

Se, että henkilöstöpulaa pyritään nyt Suomessa ratkaisemaan lisäämällä hoiva-avustajien määrää ikäihmisten tehostetun palveluasumisessa, voi olla ennakoimattomia ja kielteisiä vaikutuksia hoivakodeissa työskentelevien lähihoitajien ja sairaanhoitajien työssä jaksamiseen ja jatkamiseen.

Belgiassa sairaaloiden henkilöstöpulaa on pyritty viimeisten vuosien aikana helpottamaan lisäämällä avustavan henkilöstön määrää (Van den Heede ym. 2022). Päätös on perustunut maan poliittisten päättäjien sinänsä hyviin aikomuksiin keventää sairaanhoitajien työtaakkaa, mutta tutkijoiden mukaan sillä on saattanut olla jopa päinvastaisia vaikutuksia. Edelleenkin varsinainen pääongelma, eli liian vähäinen ammattihenkilöiden määrä, on ratkaisematta. Pula ammattihenkilöistä aiheuttaa työkuormitusta sekä se voi vaarantaa potilasturvallisuuden. Se voi johtaa ammattihenkilön työpaikasta tai jopa ammatista lähtemiseen. Jotta tämä negatiivinen kierre saataisiin katkaistua, tutkijoiden mukaan kaikki keinot tulisi ottaa käyttöön, joilla voidaan turvata riittävä ammattihenkilöiden määrä suhteessa potilaiden määrään. Esimerkkeinä keinoista tutkijat ovat maininneet esimerkiksi mitoituslainsäädännön, potilaspaikkojen sulkemisen sekä palvelujen uudelleen organisoimisen.

Lähde: Van den Heede, K., Balcaen, K., Bouckaert, N., Bruyneel, L., Cornelis, J., Sermeus, W., & Van de Voorde, C. (2022). Improving hospital nurse staffing during the pandemic: Implementation of the 2019 Fund for Health Care Staff in Belgium. Health policy (Amsterdam, Netherlands), S0168-8510(22)00306-2. Advance online publication.

Tuore tutkimusnäyttö (Zaranko ym. 2022) Englannista puolestaan osoittaa, että vakituisten sairaanhoitajien määrän lisääminen työvuorossa ja heidän pidempi työkokemuksensa vähensivät potilaiden kuoleman riskiä sairaaloissa. BMJ Quality & Safety-lehdessä julkaistussa tutkimuksessa hyödynnettiin tietoja kolmesta NHS:n sairaalasta Englannista (53 sairaalaosastoa). Ylimääräisen sairaanhoitajan lisääminen keskimääräiseen osaston työvuoroon (12 tunnin työvuoro) vähensi potilaan kuoleman riskiä kyseisenä päivänä 9,6 %. Vanhempien sairaanhoitajien lisäämisellä oli suurempi vaikutus kuin nuorempien sairaanhoitajien lisäämisellä. Avustavan henkilöstön ja keikkatyöyritysten välittämien sairaanhoitajien määrän lisääminen ei liittynyt kuolleisuuden riskin vähenemiseen.

Tämä edellä kuvattu tutkimusnäyttö koskee sairaaloita. Mutta joitakin yhtäläisyyksiä ikäihmisten tehostettuun palveluasumiseen voitaisiin kuitenkin ajatella olevan. Suomessa valvontaviranomaisten hoivakoteja koskeissa ratkaisuissa on nostettu esille se, että kaikissa työvuoroissa tulisi olla töissä myös pidempiaikaisia työntekijöitä, jotka tuntevat asiakkaat ja talon tavat. Jos suurin osa tai kaikki työvuorossa työskentelevät ovat lyhytaikaisia sijaisia tai keikkalaisia, jotka eivät tunne asiakkaita, on sillä kielteinen vaikutus asiakasturvallisuuteen. Ikäihmisten palveluissa tehtävän työn pitovoimasta on pidettävä huolta.

On erittäin tärkeää, että hoivakodeissa työskentelee jatkossakin pitkäaikaisia ja osaavia ammattihenkilöitä, jotka tuntevat asiakkaat.

Lähde: Zaranko, B., Sanford, N. J., Kelly, E., Rafferty, A. M., Bird, J., Mercuri, L., Sigsworth, J., Wells, M., & Propper, C. (2022). Nurse staffing and inpatient mortality in the English National Health Service: a retrospective longitudinal study. *BMJ Quality & Safety*, bmjqs-2022-015291. Advance online publication.

Helsingissä 12.12.2022

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätietoja: Työvoimapolitiittinen asiantuntija Mervi Flinkman, mervi.flinkman@tehy.fi